

Varning: Forskare väljer bort Sverige

Svenska Dagbladet den 13 januari 2023

”Man kan med fog påstå att vi i Sverige betalar för att svenskan kommer att få en sämre ställning gentemot den starkare engelskan... De viktiga nyanserna i ett gemensamt samhällsspråk är hotade.” Så skriver över 200 undertecknare i ett öppet brev till regeringen (SvD 29/12 2022). De varnar för utvecklingen i grund- och gymnasieskolor, där engelskan vinner mark på bekostnad av svenskan.

Skolväsendet är inte unikt; även i den högre utbildningen breder engelskan ut sig. Det gäller kanske särskilt ämnet nationalekonomi, där en allt större del av utbildningen bedrivs på engelska och forskningen nästan uteslutande gör det. Trenden är uppåtgående även i andra samhällsvetenskapliga ämnen.

Det finns givetvis flera goda skäl till att använda engelska språket, särskilt som forskningspråk. Nya forskningsresultat bygger på tidigare resultat, i regel publicerade i engelskspråkiga tidskrifter, och kunskapsutbytet forskare emellan, även över nationsgränser, är avgörande för att forskningen ska utvecklas. I dag sker knappt någon nationalekonomisk originalforskning på svenska – det är över 15 år sedan en doktorsavhandling skrevs på svenska. Det måste inte vara ett problem, men kan bli det.

Valet av språk och forum för publicering påverkar forskningens fokus. Globala akademiska tidskrifter har sällan intresse av frågor och problem som är unika för Sverige. De har ett starkt fokus på USA och andra inflytelserika länder, på universella sanningar och på abstrakta teorier.

Medan en amerikansk forskare har starka skäl att välja en forskningsfråga av hög samhällsrelevans i USA måste svenska forskare fråga sig om det som är av stor betydelse för svensk ekonomi kan få en plats i ledande amerikanska tidskrifter. När forskning uteslutande görs på engelska för publicering i globala tidskrifter ökar risken att frågor och områden som är viktiga i en nationell kontext förbises.

Hur kan man då kompensera för detta? Här handlar det om att stärka drivkrafterna både för att forska om frågor av hög relevans för det svenska samhället och för att kommunicera sin forskning till allmänheten. Det senare blir svårt om utbildade nationalekonomer saknar träning att kommunicera sina insikter på svenska.

På något undantag när har masterutbildningarna i nationalekonomi vid svenska lärosäten engelska som utbildningsspråk. När all undervisning sker på engelska blir det svårt att undervisa om unikt svenska aspekter av ekonomin – relevant kurslitteratur saknas ofta. Engelska som undervisningsspråk ökar också risken för hemmasnickrade översättningar, vilket kan leda till missförstånd och till att en djupare förståelse uteblir.

Gäller dessa avvägningar andra ämnen? Ja, men det är en gradfråga. Det är mindre problematiskt att övergå till engelska när ämnet i sig är universellt, som fysik och matematik. I andra änden av skalan finns juridik, vilket är nära bundet till specifikt svenska förhållanden och där språket och ordens betydelse spelar stor roll.

Nationalekonomi hamnar i mitten på skalan. Å ena sidan förmedlas nationalekonomisk kunskap ofta med hjälp av ekvationer och statistiskt skattade samband. Å andra sidan är nationalekonomi ett samhällsvetenskapligt ämne, där det är centralt att förstå lokala förhållanden, teorier och begrepp. Betydelsen av en matematisk formel är oberoende av land och språk, men endast Sverige svenska arbetsmarknadsparter har.

Nationalekonomi som ämne är alltså särskilt intressant vad gäller utbredningen av engelska, eftersom ämnet till sin natur är tudelat. Ämnets relation till engelska synliggör de avvägningar som behöver göras i val av verksamhetsspråk generellt sett. Vid valet av språk måste värdet av internationellt utbyte vägas mot värdet av förståelse för lokala institutionella förhållanden.

Hur inläringen påverkas bör också beaktas. När studenter inte undervisas på sitt förstaspråk blir det svårare för dem att förstå och att kommunicera insikter och kunskaper till omvärlden. Om man inte anpassar undervisningen till att undervisningsspråket skiljer sig från studenters och föreläsares modersmål blir det svårt att på djupet ta till sig materialet.

Nationalekonomin har stort inflytande på opinionsbildare, lagstiftare och politiker. Det är därför centralt att nationalekonomer har goda kunskaper om den nationella – kulturella, ekonomiska och politiska – kontext de verkar inom. Ur befolkningens och demokratins perspektiv är det av samma skäl viktigt att nationalekonomiska insikter kommuniceras till allmänheten. Det är osäkert hur väl detta kan göras i ljuset av engelskans ökande dominans inom den högre utbildningen och forskningen. Det förtjänar en fördjupad diskussion såväl inom och utanför den akademiska världen.

Eva Forslund

Magnus Henrekson